
P r i n o s i

Sveučilište u Splitu
Filozofski fakultet
e-mail: boskovic@ffst.hr

UDK: 821.163.42-312.2.09 Kršnjavi, I.
Izvorni znanstveni rad
Primljeno 2/2010.

SVETI FRANJO U ROMANIMA ISIDORA KRŠNJAVAOGA

Ivan Bošković, Split

Sažetak

Iso Kršnjavi je jedna od značajnijih ličnosti hrvatske kulturne povijesti. Unatoč brojnim i neprijepornim zaslugama, i njegov život i njegovo djelo obavijeni su nerazumijevanjem i omalovažavanjem, poglavito ideološke historiografije. Osim graditelj, povjesničar i povjesničar umjetnosti, Kršnjavi je i autor dvaju romana o svetomu Franji (Božji vitez i Božji sirotan) koji ga legitimiraju pripovjedačem-eruditom i vjernikom koji u recepciji računa s religioznim osjećajima svojih čitatelja.

Potaknut trima sonetima Višnje Stahuljak s motivom asiškoga sveca, naš rad – s naglaskom na preobrazbi viteza u viteza Božjeg – interpretira Kršnjavijeve posve zaboravljene romane čije poruke odjekuju i danas i jače su i otpornije od njihove skromne književne kulture.

Ključne riječi: Kršnjavi, Stahuljak, intertekstualnost, Božji vitez, Božji sirotan, duhovna (o)poruka.

UVOD

Ličnost i djelo Ise Kršnjavoga u hrvatskoj su historiografiji još uvijek obavijeni brojnim nejasnoćama, prijevornostima, manipulacijama, tendencioznošću, pogreškama i zabudama, uglavnom i najčešće s

negativnim konotacijama i omalovažavanjima. Unatoč postojanju jedne nadasve poticajne i kulturološki dobrodošle monografske studije¹ te nekoliko pokušaja ispravljanja povijesnih i nekritičkih zabluda,² naslage povijesnog nerazumijevanja i namjerno konotiranih "grijeha" još uvijek opterećuju znanstveno utemeljen govor o ovoj nadasve značajnoj ličnosti hrvatskoga kulturnoga, političkoga i društvenoga života na razmeđu stoljeća, umnogome značajnijega od onoga što ga ideološka historiografija priznaje. Dok mu jedni priznaju zasluge (J. Andrić, Budak, Babić, Kušan, Barac, M. Ujević...), drugi mu spočitavaju grijehe (Šimić, Krleža³); jedni mu posvećuju pjesme (Galović, Matoš, Kranjčević i dr.⁴), a drugi mu ne priznaju ni ono što mu se nikako ne može uskratiti.⁵ Naime, u hrvatskoj historiografiji (napose onoj ideološkoj!) Kršnjavi je recipiran kao "omraženi ministar", optuživan je kao mađarofil i kao štrosmajerovac, ali i kao pravaš, frankovac i starčevićanac, pri čemu se namjerno gubilo iz vida nastojanje za "europeizacijom hrvatskoga duha",⁶ te da su upravo u njegovo vrijeme nastale značajne institucije hrvatskoga nacionalnoga života.⁷ Ovisno o potrebi, negativnosti su preuveličavane, zablude kojima je plaćao danak nadasve potencirane, a uspjesi i zasluge prešućivani ili nekritički i selektivno korišteni s ciljem da se ospori svaki njegov prilog u hrvatskoj povijesti, povijesti umjetnosti,⁸ estetici i kulturi.

¹ Olga Maruševski, *Kršnjavi kao graditelj*, Zagreb, 1986.

² Miroslav Vaupotić, predgovor u PSHK, knjiga 68, Zora-MH, Zagreb, 1980.; Zlatko Posavac, *Novija hrvatska estetika*, Zagreb, 1991., 213-241.

³ Npr. za Krležu je Kršnjavi "simbol antibarokne devastacije" koja je uništila "sve što je u našoj gornjohrvatskoj (južnoštajerskoj) baroknoj civilizaciji bilo lijepo i ukusno", sve što bi moglo "govoriti o ljepoti i ukusu naših estetskih tradicija"; "znameniti rušigrad našeg baroka" (...), "perpetuum mobile našeg javnog života", vidi u: *Panorama pogleda, pojava i pojmova*, knjiga 3, NIŠRO "Oslobođenje" Sarajevo i "Mladost", Zagreb, 1982., 495. (priredio dr. Anđelko Malinar).

⁴ Poblize, usp. predgovor Božidara Petrača knjizi *Hvaljen budi, Gospodine moj. Sveti Franjo u hrvatskom pjesništvu*. Također: Nevenka Videk, *Tri stoljeća s pjesnikom Brata Sunca. Franjo Asiški u hrvatskome pjesništvu i prozi od 16. do 18. stoljeća*. Disput, Zagreb, 2006.

⁵ Milan Marjanović navodi kako Kršnjavi nije "veličina na umjetničkom i literarnom planu", usp. *isti*, Iso Kršnjavi, u: *Novosti*, XXI/1927., br. 35.

⁶ Vidi: Mate Ujević, *Iso Kršnjavi*, u: "Luč", br. 9/1927., 167.

⁷ Vidi: Dragan Damjanović, *Biskup Strossmayer, Iso Kršnjavi, Herman Bollé i izgradnja zgrade kraljevske velike gimnazije u Osijeku*, u: *Peristil*, Zbornik radova za povijest umjetnosti, br. 49, Zagreb, 2006., 129-150.

⁸ Lunaček tako apostrofira da je Kršnjavi bio "u umjetničkim pitanjima neoboriv autoritet", usp. V. Lunaček, *Iso Kršnjavi*, u: *Obzor*, LXVIII/1927., br. 35.

Umjesto kritički utemeljenoga govora o autoru i njegovu djelu, sa svim pozitivnostima i nedostacima, na djelu je smišljeno osporavanje i negiranje koje ne mogu umanjiti ni sporadične studije i napisi o ovoj zanimljivoj osobnosti hrvatske kulture i kulturne povijesti. Kako bilo, Kršnjavi je tema koja još čeka svoj relevantni kulturološki okvir!

1. INTERTEKSTUALNI POTICAJ SONETA VIŠNJE STAHULJAK

Ovaj rad nema ambiciju ispravljanja nepravdi i zabluda kada je riječ o slojevitosti i kompleksnoj povijesnoj ličnosti Ise Kršnjavog; cilj je rada književnoga predznaka, a potaknut je trima sonetima Višnje Stahuljak⁹ koji svojim intertekstualnim i intermedijalnim potencijalom uspostavljaju veze s Kršnjavim i njegovim romanima. Potvrđujući naime Bahtinovu misao da "tekst živi samo dodirivajući se s drugim tekstom/ kontekstom", odnosno da "literarni predložak sudjeluje u oblikovanju novoga teksta",¹⁰ Kršnjavijev priziv u navedenim sonetima svjedoči o dubokoj prisutnosti autora u svijesti autorice,¹¹ ali i u hrvatskoj kulturi uopće.

U prvom dijelu sonetnog triptiha¹² pozornost djetinjeg lirskog subjekta u kaptolskoj crkvi privukla je slika Božjih stvorenja ("voda se toči u crkvi, na zidu, // kroz nju životinje i ribe idu..."¹³) koja dolaze svecu. Gledajući to otvorenim i zadivljenim očima djeteta, pita se tko ih je na zid stavio i ubrzo dobiva odgovor da ih je naslikao Iso Kršnjavi.

⁹ Višnja Stahuljak, *Melodija nesanice*, DHK, Zagreb, 2008.

¹⁰ Mihail Bahtin, *Napomene uz metodologiju nauke o književnosti*, Treći program (Radio Beograd), br. 39-IV-1978., 171. Također, *Intertekstualnost*, prema Vladimir Biti, *Pojmovnik suvremene književne teorije*, MH, Zagreb, 1997., 154.

¹¹ Vidi pismo što mi ga je autorica uputila nakon razgovora o navedenim sonetima (vidi: Prilog).

¹² *Na Kaptolu. //* Dok koracam sigurno kao dijete/na Kaptolu nestaje sile teže, / ruke mi se smanjuju, noge bježe. / tijelo izmišlja prozračne pokrete. // Prepuna milosti nebu otete / iskre tad krzna, a perje svjetluca, / srce i krv poput djetlića kuca, / ptice posvuda leptirasto lete, // voda se toči u crkvi, na zidu, / kroz nju životinje i ribe idu /do sveca koji bijeli pojas steže. // Luda me radost pred slikom preplavi. / Ptice i ribe, tko ih na zid stavi? / Netko mi šapće: Izidor Kršnjavi. //

¹³ U kršćanskoj liturgici i simbolici sv. Franjo se spominje kao čovjek ljubavi prema divljim životinjama i sićušnim bićima, sa sposobnošću sporazumijevanja s njima, što vrhunac doseže u njegovoj propovijedi pticama, usp. *Leksikon ikonografije liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990.

U drugom sonetu¹⁴ lirski subjekt već zna tko je svetac sa slike; zna da su opjevali njegovo siromaštvo i svetačku skromnost, priprosti život i "milostivo bogatstvo ljubavi"; lirski subjekt zna za svečevu ljubav prema svemu stvorenome, za njegovu pravednost i "nježnost poniznosti". Očarana dubinom svečeve skromnosti i "cvrkutave" poniznosti, naziva ga "blagim bratom", nalazeći u njegovoj vjernosti utočište pred svim ovozemaljskim "igramama taštih ludosti".

Treći sonet¹⁵ aktualizira pitanja što ih Franjin lik postavlja danas; apostrofirajući "bajku pradačne sreće" s Vjetrom, Suncem, Mjesecom i Vodom kao počelima, pjesnički se subjekt glasno pita gdje je nestala zanosna prostodušnost pred tajnom čovjekova svijeta, a ostala "prastara podrugljivost" i sramota zbog nemoći radovanja u zajedništvu svih (Božjih) stvorenja koje je "brat Sunca" naučavao i živio dubinom svoga bića.

U ovim sonetima, uistinu bez pretenzija detaljnijeg opisa i otkrivanja dubljih intertekstualnih i intermedijalnih konotacija i značenja što ih i dodatno posređuje priziv imena glazbenika sa svečevim imenom u podnaslovu (Franz Liszt, Franz Schubert), sveti je Franjo opisan kao "svetac skromni", "blagi brat" i "preblagi svetac"; on je čarobnjak pravednosti, njegova je poniznost nježna, riječi čarobne, a vjernost, dobrotu i iskrenost najdublje atribucije. Na djelu su, može se reći, atribucije kojima su "asiškoga Sirotana" i njegovo djelo opisali i drugi hrvatski umjetnici,¹⁶ dakako, ostvareni u individualnosti autoričina dubokog doživljaja. Istovremeno, pjesme su i dokaz trajne, kontinuirane i neprekinute duhovne

¹⁴ *Sveti Franjo lebdi nad vodama* (Franz Liszt). // Opjevali su tvoje siromaštvo, / sveče skromni, u sjaju božanskome/tvoga priprostog života: čudesnome, / prelijepome. Milostivo bogatstvo // ljubavi, nježno životinjsko bratstvo / u svijetu riječi nemuštih, čarobnom, / gdje svaka je ptica u jat u svom / upletena u vračstvo i tajanstvo, // u čarobnjaštvo tvoje pravednosti, / u cvrkutavu nježnost poniznosti, / o, brate blagi, u tvojoj vjernosti / nestaju igre svih taštih ludosti! // Dok ti nad vodom lebdiš prema sjaju, / dah ti dotiče duh u izdisaju.//

¹⁵ *Sveti Franjo prolazi kroz vodu* (Franz Schubert). // Što si ti želio, preblagi sveče? / Samo dah Vjetra, Sunca i Mjeseca / i Vodu koja u život zasijeca / vlažnom bajkom neke pradačne sreće? // Puna života odnosi nesreće / od nas, hitrija od šumskoga zeca / što ti uz bosa noge tužno jeca / kao smrtnik kad mu tane prolijeće // kraj srca, jer munju čovjek pretvara / iz divlje ljepote u čin sramote. / Tko nam prostodušnost prebrzo ote / pa nas muči podrugljivost prastara? // I smješamo se zbog Franjine moći: / hodi po vodi bosonog u noći.//

¹⁶ Posebno vrijedi istaknuti roman fra Bernardina Škunce *Mirotvorac u Bolonji* (Alfa, Zagreb, 2008.) nagrađen Matičinom nagradom Augusta Šenoe za književnost za 2009. godinu.

poticajnosti asiškoga sveca u hrvatskoj književnosti i umjetnosti, u čijoj povijesti¹⁷ stranicama Ise Kršnjavoga pripada istaknuto mjesto, budući da je asiški svetac njegov omiljeni slikarski i književni motiv, ali i junak njegovih dvaju romana¹⁸ čija praksa još uvijek u našoj književnosti pokazuje zamjetan vitalitet.¹⁹

2. ROMANI ISE KRŠNjavOG

Kršnjavijevi romani o “Božjem sirotanu” i “Bratu Sunca” nastali su prigodom 700. obljetnice Franjine smrti (1926.), koja je u hrvatskom životu obilježena mnoštvom manifestacija. Uz romane o kojima je riječ, tom je prigodom nastalo podosta sadržaja o asiškome svecu. Kršnjavijev interes za umbrijskoga sveca po svemu je logičan posljedak zanimanja za svekoliku srednjovjekovnu kulturu, literaturu i filozofiju.²⁰ Uz dantološke i renesansne teme te Curtiusa i Huizingu, život svjetovnoga viteza koji postaje vitez Božji bio je, kako s pravom ističe Vaupotić, po mjeri ostarjelog i mudrog osamdesetogodišnjaka koji ga je vodio “franjevačkoj smirenosti i kontemplaciji”.²¹

2.1. *Božji vitez*

Roman *Božji vitez* (roman iz 13. stoljeća) objavljen je 1925. godine u izdanju Hrvatskoga književnog društva Sv. Jeronima u Zagrebu, pod uredništvom Josipa Andrića te opremljen slikama Mirka Račkoga. Obuhvaća 180 stranica, a ključnim (sadržajnim) naglascima doima se kao više-manje uvjerljiva beletrizacija djetinjstva dječaka koji će postati svecem.

Da podsjetimo, roman/hagiografija²² u uvodu donosi široku vremensku inscenaciju srednjovjekovne Italije suočene s gladi,

¹⁷ Vidi: T. Šagi-Bunić, *Sv. Franjo Asiški u povijesti hrvatskoga naroda*, u: Franjini dani. Split, 1988.

¹⁸ Izidor Kršnjavi, *Božji vitez* (roman iz 13. stoljeća), Izdanje hrv. književnog društva Sv. Jeronima u Zagrebu, 1925. Isti, *Božji sirotan* (roman iz 13. stoljeća), Izdanje hrv. književnog društva Sv. Jeronima u Zagrebu, 1926.

¹⁹ Npr. nedavno dva objavljena: Bernardin Škunca, *Mirotvorac u Bolonji*, Alfa, Zagreb, 2008.; Louis de Wohl, *Radosni prosjak*, Verbum, Split, 2009.

²⁰ Usp. Mate Ujević, *isto* (bilješka br. 6).

²¹ M. Vaupotić, *isto*, nav. dj., 28.

²² Nema sumnje da Kršnjavijev roman zadovoljava sve karakteristike koje hagiografija, prema Matasoviću, treba ispuniti, a to su: historijski vjeran prikaz

napetostima i nesigurnošću, sukobom gvelfa i gibelina, plemića i seljaka, s trubadurima i glasovima o potrebi križarske vojne u borbi protiv krivovjeraca i oslobađanju Svete zemlje. Nakon što je oprostorio vremenski i društveni okvir u kojem se odvija život njegova junaka, sveznajući pripovjedač u trećem licu (perspektiva karakteristična za pripovjedače povijesnoga i pučko-popularnoga štiva) opisuje obitelj budućega sveca, upoznaje nas s njegovim ocem, asiškim trgovcem, i majkom podrijetlom Provansalkom. Mali dječak Ivan, koji zbog govorenja francuskim jezikom dobiva ime Francesco, poput djece tadašnjih uglednika živi bezbrižnim životom; voli igru, zanosi se pričama o trubadurima i vitezovima, kakav po želji majke i sam želi postati. Sveznajući pripovjedač posebno apostrofira da dječak, za razliku od svojih vršnjaka, rado pohodi crkvicu sv. Damjana, gdje mu svećenik (don Ćiro) svojim prisposodobama o malomu Isusu uzbuđuje i zanosi dušu. Posebno pri tome izdvaja priču o pustinjaku te čovjeku koji razgovara sa životinjama, zacijelo njima motivirajući detalje iz kasnije sudbine lika (povlačenje u spilje i razgovor s "Božjim stvorenjima").

Iz daljnjeg razvoja priče, čija narativna razrada slijedi detalje iz života sveca, otkriva se da svećenik potiče obitelj da dječaka dadu u škole, unatoč želji oca da ga obuču za trgovca, a majke da bude "plemeniti vitez". Kod oca to izaziva ljutnju i nerazumijevanje jer je držao da svećeničko "učenje za poniznost" ne priliči građanskom djetetu, a ni majka to ne prihvaća s pretjeranim odobravanjem.

Kako bi podrobnije karakterizirao maloga Franju, pripovjedač u priču uvodi dječaka Rufina, Klarina brata; nasuprot "poniznu i pomirljivu Franji", opisuje ga kao svadljiva i "divlje čudi" kojemu su "najmiliji drugovi bili razni sumnjivi nevaljalci" (str. 42). Uvjeren pak kako su "trgovina, poslovnice, bankarski poslovi i mjenjačnice" prava budućnost njegova djeteta, otac Franju, otkrivamo iz Kršnjavijeve priče, sve češće vodi na putovanja, s prikrivenom željom da ga oslobodi utjecaja svećenika. To, međutim, izaziva suprotan učinak; umjesto (trgovačke) oholosti i pohlepe za novcem, u Franji se rađa samilost i dobrota, poglavito nakon putovanja u Pisu, gdje susreće sirotinju i gubavce.

U nakani da što jače izrazi dubinu Franjine (duhovne) preobrazbe, pripovjedač navodi kako je Franjo u djetinjstvu rado sudjelovao u gradskim komedijama, potkrjepljujući to opisom

vremena i prilika u kojima svetac živi, prikaz svih njegovih prirodnih sklonosti i slabosti, prikaz svećeva razvoja i postupnog napredovanja u krepostima te često "mučno prodiranje", opis i prikaz njegove najbliže okoline i dr. Usp. Antun Matasović, *O hagiografiji*, u: Hrvatska prosvjeta, XII/1925., br. 12.

Franjina sudjelovanja u trubadurskoj predstavi "Pobjeda čistoće i nevinosti" u kojoj je bio prerušen u "odijelo ljubavi", motivirajući tom slikom Franjinu ljubav prema Beati, čija će tragična sudbina usmjeriti njegov život i djelovanje novim vidicima i novom životu – žrtvi za spas "izgubljenih duša".

Nakon povratka u Asiz, slijedi iz razvoja priče, Franjo nakon rušenja crkvice Porcijunkule i rušenja grada, koji će uskoro doživjeti poraz u ratu s Perugiom, dopada tamnice. U njoj, kazuje pripovjedačeva intervencija, otkriva sposobnost snatrenja i fantazije, uči se samoći, poniznosti i snošljivosti, a vrijeme – ne propušta istaknuti sveznajući pripovjedač, sve u funkciji Franjina duhovnog portreta – kratki zanosnim pjevanjem kojim "razvedrava tugu duše" i molitvom za duše potrebitih.

Novi moment u rekonstrukciji/gradnji priče je Franjino oslobađanje i izlazak iz tamnice u kojoj je bio teško obolio i oslabio.

Ključno pak mjesto u priči o sv. Franji, koje pripovjedač posebno apostrofira, njegov je odlazak u vojsku, kada u vrućici i priviđenjima proživljava Beatinu smrt (koja uskoro i pogiba), što je pripovjedački osnaženo korištenjem rekvizita srednjovjekovnih viteških romana, religioznog i popularnog pučkog štiva s otmicama, varkama i prerusavanjima, uhođenjima i jezovitim prizorima noći.²³ Taj događaj, u svijesti pripovjedača pa tako i u romanu, ključno je mjesto i svojevrsno središte; u funkciji komentatora zbivanja pripovjedač navodi da je taj "otvorio put u nove vidike", pa Franjo, u daljnjem razvoju radnje i njezinu raspletu, priopćuje ocu da se neće ženiti (da će "ostati vjeran crkvi"), potom počinje obilaziti crkve, posvećuje se siromaštvu i siromašnima, odlazi u Rim gdje zamjenjuje odijelo s prosjacima, susreće se s gubavima... Predajući se svesrdno služenju drugima, Franjo zadobiva ljubav ("koja seže do Boga"), iz koje se rađa spoznaja da "pravo viteštvo i prava plemenitost" nisu drugo do li "sasvim zaboraviti, zatajiti i žrtvovati sama sebe za spas najjadnijih i izgubljenih duša". Tu Franjinu "preobrazbu" u završetku prvoga dijela romana sveznajući pripovjedač komentira riječima:

"U tim je časovima zanosa osjećao, da su se njegovoj duši otvorili sasvim novi uzvišeni vidici i da je započela njime vladati nova tajinstvena ljubav. Dok je ljubio pokojnu Beatu, htio je postati vitezom ili pače vojvodom, da bude nje dostojan. Sad, gdje mu se ljubav uzvinula do samoga Boga, htio je da bude vitezom Božjim, a

²³ Antun Matasović u tome vidi Kršnjavijev dug "romantičarskoj književnoj školi", usp. *isti*, u: Hrvatska prosvjeta, XII/1925., br. 12.

nadao se, da će mu Bog i pokazati put, kojim treba da pođe, kako bi stekao čast toga viteštva. Kao što su vitezovi Okrugloga Stola kralja Artura polazili u svijet, da spašavaju nedužne, koji stradaju, da štite slabe i pomoću Sv. Grala pomiruju protivnike, tako je Franjo sada želio, da i on spašava duše, i to vlastitim primjerom.

Ćutio je, da ga ta nova, uzvišena ljubav zove na nove puteve života, ne da se odijeli od svijeta, nego da svijet privede k sebi u visinu one božanske ljubavi, koja je njega svega obuzela. Sav njegov dosadašnji život činio mu se griješan, jer je on sam sebe i svoje blagostanje, svoje zadovoljstvo i sreću svoju smatrao jedinim ciljem svega svojega nastojanja i djelovanja. (...)

Kao što je Bog izvor svake mudrosti pa je u Njegovu svjetlu spoznaja svega, što je bilo, sve što jest i što će biti, tako je On i izvor uzvišene ljubavi, koje žar daje cijelome svemiru. Franjo je taj žar najjače osjetio, kad je gubavomu svećeniku poljubio ruku. Tim časom nastao je prvi preokret u njegovoj duši. Taj čin bio je za Franju ono isto, što je za svjetske vitezove bio obred, kojim su se primali u stalež plemenitaša. Tim je Franjo postao vitezom - vitezom Božjim”,²⁴

namjenjujući im ulogu vezivnog mjesta i svojevrsnog uvoda u drugi roman:

“Isuse, Spasitelju svijeta i moj Spasitelju, utječem se svetom tvome srcu, punom ljubavi, smiluj mi se, smiluj mi se! Evo svega sebe hoću da posvetim Tebi. Nema ništa više, što me s ovim svijetom veže, samo si Ti moja ljubav i moje ufanje! Očituj mi, Isuse dragi, moj Spasitelju, Ti sva ljubavi moja, očituj mi, kako da Ti služim!”²⁵

2.2. Božji sirotan

Drugi roman, *Božji sirotan*,²⁶ nastavak je romana *Božji vitez*, ali je dinamičniji i s više detalja. “Preobraćeni” Franjo se, umjesto trgovini, dokraja posvećuje njezi bijednih i bolesnih (gubavih); umjesto da postane vitez zdušno skrbi za bolesne, a preselio se i u spilju, svjedočeći osobnim primjerom prijezir prema ovozemaljskim ugodama. Njegov život sve više ispunjavaju djela dobrote i milosrđa, nasljedovanje Isusova puta i poruke da obnovi njegovu Crkvu, i duhovnu i stvarnu. Zbog obnove jedne od potonjih, noseći kamenje

²⁴ *Božji vitez*, 182-183.

²⁵ *Božji sirotan*, 7.

²⁶ *Božji sirotan* (roman iz 13. stoljeća), Izdanje hrv. književnog društva Sv. Jeronima u Zagrebu, 1926.

na svojim leđima, prodaje viteško odijelo, skuplja milodare, a kada se otac na njega naljuti i razbaštini ga te ne pušta u kuću, odriče se svjetovnih radosti i potpisuje zavjet potpunoga siromaštva,²⁷ koje poniznošću prožima čitav njegov život i djelovanje.

Nakon što je obnovio crkvice, Franjo još zdušnije nastavlja putem obnove Isusove crkve, one duhovne, na to potican posvudašnjim znakovima "razdora, mržnje i javne sablazni"; čini to svojim primjerom i svojim djelima, ponajviše učenjem da treba ljubiti i svoje neprijatelje te porukama i primjerima Evanđelja, na što ga posebice potiče don Ćiro.

U Franjinu životu, pa tako i u priči čiji razvoj slijedi ključne njegove dionice, Ćirina je smrt istaknuto i značajno mjesto. Osim što je, kako navodi sveznajući pripovjedač, "utrnulo jedno svjetlo Franjina života", ona je i dodatan povod da se još više i dublje posveti življenju Isusova nauka i kršćanske vjere, na kojem putu mu se pridružuju i drugi iz "asiške pokorničke braće" utemeljene na pridržavanju Pravila života. Naime, živeći po Pravilu, Franjo i (su)braća propovijedaju mir, dobrotu, pomirljivost, oprost i evanđelje. Kako je bratovština, međutim, svakim danom bila veća i brojnija, Franjo od Pape odlučuje ishoditi potvrdu, što ovaj, upознавши se s temeljnim njegovim zasadama, i odobrava.

Povratkom u Asiz, doznajemo iz razvoja priče, Franji pristupaju mnogi ("*Njegova se ljubav razlijevala i poplavila zemlju i nebo.*"), nastanjuje se u napuštenoj kućici te još zdušnije njeguje bolesne i potrebite. Kako bi apostrofirao snagu njegove odanosti Isusu, pripovjedač ne propušta naglasiti da svojom molitvom uspijeva pomiriti zavađene i ispuniti radošću srca svojih slušatelja, preobratiti ih, kao što je to uradio s Rufinom, kojega pomiruje s ocem.

Kao što je Franjin život povezan sa svetom Klarom, tako su u romanu povezane i njihove sudbine. Posebno obilježena težinom Beatine smrti, Klara, kazuje roman, uzima "pokornički pojas" i polaže franjevačke zavjete (čistoće, poslušnosti i siromaštva). Primljena u Franjinu bratovštinu, potiče ga da ustraje propovijedati ljubav Božjim stvorovima (pticama i životinjama), zbog čega je njegov pokret bivao sve brojniji.

Posebno zanimljiv dio u romanu vezan je za Franjin boravak u Hrvatskoj. Naime, na putu u Svetu zemlju Franjina se lađa od nevremena sklonila do obala Sclavoniae, u Istru, odakle je Svetac došao u Zagreb. Ondje je, kazuje priča, dospio u kuću gospođe

²⁷ Riječ je o pjesmi *U slavu svoje zaručnice siromaštine*, usp. *Božji sirotan*, 29.

Galović, koja se dopisivala s gospođom De Settesolis, jednom od Franjinih dobročiniteljica. Zaogrnutu u primjetno domoljubno, vjerom nadahnuto ruho, što je inače karakteristično za književnost kakvu piše Kršnjavi, priča u koju je ugrađen i djelić legende o postanku Vrapča, govori da je navedena gospođa dio svojega imanja darovala franjevačkom redu, u čemu treba gledati dŭg pisca obljetnici sveca čiji su korijeni duboko ugrađeni u hrvatskom vjerskom biću.

Daljnijim razvojem priče, a zapravo literarizacijom podataka iz svečeva životopisa, doznajemo da Franji povratkom u Asiz pristupaju mnogi (Bernardo Kvintavalski, Petar Katanski, Egidije i drugi), ali i Toma Čelanski, kasniji njegov životopisac; vitez Orlando daruje mu brdo La Vernu, dok Klara utemeljuje samostan siromašnih gospođa. Na svetom brdu, slijedi nadalje, Franjo svijet počinje gledati drugim očima i u svemu tražiti "tragove živoga Boga", dobrote i ljubavi; odlučuje otići u Maroko pokrstiti sultana, putuje u Barcelonu, odakle se bolestan vraća kako bi sudjelovao na Lateranskom koncilu. Tu dionicu Franjina života pripovjedač prisnažuje slikama Franjinih govora braći (za našu je kulturu značajan govor braći o doživljajima u Hrvatskoj!), odlaskom u Svetu zemlju, gdje posebno naglašava susret sa sultanom i rasprave o svetim Istinama i Kuranu. Pripovjedač ne propušta istaknuti da se u Svetoj zemlji Franjo razočarao postupcima kršćanske vojske i nedjelima počinjenim u ime Svetog križa. To ga potiče da još zdušniji radi na Isusovu nauku pa drži propovijedi, od kojih sveznajući pripovjedač posebno izdvaja onu u Bologni, na kojoj je sudjelovao i splitski arhiđakon Toma.

Ne držeći se uvijek kronološkoga reda niti činjenica iz životopisa sveca, Kršnjavi spominje Franjin rad na izradi statuta male braće (Pravila), povlačenje u samoću i tešku bolest očiju te mistične zanose i ukazanja, kada prima i "znakove Isusovih rana", što roman usmjerava kraju. A njega pak sugerira odlazak na La Vernu gdje pjeva *Pjesmu vječnoj ljubavi*²⁸ i *Pjesmu Sunca*,²⁹ ali i pjesmu *U čast sestre tjelesne smrti*,³⁰ u kojima izražava apoteozu ljubavi Stvoritelja prema svojim stvorenjima, zapravo svoju duhovnu ostavštinu i oporuku.

Kako se daje iščitati iz činjenica kojima posreduje svoju, uistinu skromnu kulturu imaginacije i literarizacije, ovakav

²⁸ *Božji sirotan*, 230.

²⁹ *Isto*, 232.

³⁰ *Isto*, 238.

raspored sadržajnih naglasaka sugerira i čini razvidnom osnovnu pripovjedačku intenciju Ise Kršnjavoga. Potaknuta zacijelo obilježavanjem značajnog nadnevka u svijesti hrvatskoga vjerničkoga puka, ta je intencija bila izraziti duhovnu preobrazbu svjetovnog viteza u viteza Božjega i osnažiti sav teret Franjine duhovne ostavštine. Istina, više učen i obrazovan čovjek nego pripovjedač po vokaciji, Kršnjavi je bez sumnje dobro poznao biografske studije o životu i djelovanju svetoga Franje, a nisu mu zacijelo bili nepoznati ni podatci o svecu i svečevu boravku u hrvatskim krajevima.³¹ Stoga je u pripovijedanju obilno slijedio ključne sadržaje iz života (umbrijskoga) sveca, tek mjestimice ih dograđujući i proširujući literarnim interventima. Razumljivo je zato zašto je roman uvjerljiviji u evokaciji povijesnog vremena i odnosa u talijanskom društvu nego po svojoj književnoj kulturi kojom izražava unutarnja proživljavanja dječaka koji se preobražava u sveca. Pače, u prvom planu romana više je na djelu erudicija Ise Kršnjavog, poznavanje povijesti i povijesti umjetnosti, graditeljskih umijeća i zanata, nego snaga pripovijedanja koja bi vanjskim naznakama posredovanu priču o dječaku pretvorila u dramu (književnoga) lika. To posebno do izražaja dolazi u uspjelim opisima atmosfere srednjovjekovnih trubadurskih i pučkih svečanosti, viteških borbi i odijevanja, običaja i mentaliteta, društvenih odnosa, čime Kršnjavi gotovo potvrđuje Le Goffovu tezu da je povijest "povlašteno sredstvo za odgonetavanje i razumijevanje svijeta".³²

Za Kršnjavoga, slijedom ključnih naglasaka knjiga, sveti je Franjo, kao što je već dijelom i istaknuto, dijete svoga vremena; od majke naslijedivši dar za viteštvo i ljubav za poeziju, zanosi se slavom vitezova, sklada trubadurske pjesme i radosno sudjeluje u svečanostima i gradskim igrama/komedijama. Od oca dječak baštini trgovački duh, snalažljivost i osjećaj za stvarnost u kojoj živi i u kojoj vladaju neki drugi i drukčiji zakoni. Odlazeći u crkvu, dječak se zanosi pričama i prispodobama iz života svetih, što ga odvlači od očevih želja, a sve više njegov život i djelovanje usmjerava svijetu vjere i duhovnosti, nesebičnog davanja i radosnog pomaganja, zbog čega mu ni jedna žrtva nije teret. Vidjevši oko sebe mnoge potrebite i bolesne, Franjo se - prodahnut duhom i darovima Božje milosti - što Kršnjavi izriče više retorički

³¹ Dominik Mandić, *Boravak sv. Franje Asiškoga u hrvatskim krajevima*, u: *Nova revija*, V, 1926., br. 3-4, 223-229.

³² Jacques Le Goff, *Srednjovjekovni imaginarij*, Antibarbarus, Zagreb, 1993., 21.

nego pripovjedački, odriče ovozemaljskih ugoda pa dijeli milodare, liječi i pomaže gubave i bolesne...Posve se odrekavši ovozemaljskih potreba, Kršnjavijev Franjo svojim djelom i ljubavlju ustrajno svjedoči Ljubav (svoga) Stvoritelja; cijeli njegov život postaje najdublji izraz te Ljubavi i njezino istinsko očitovanje, a siromaštvo najvidljiviji (vanjski) znak i izraz.

Premda Kršnjavi nema takvu pripovjedačku energiju kojom bi to uvjerljivo književno izrazio, slobodnim nizanjem slika i konfabulacija on potkrjepljuje Franjin put (Ljubavi) satkan od posvemašnjega odricanja i davanja, kako to ističu kršćanski pisci i Franjini biografi i tumači. Naime, za Franju je ljubav najdublji izraz svoga Stvoritelja, ona je dar koji oplemenjuje pa mu se zato do kraja istinski predaje i žrtvuje, što sveznajući pripovjedač posređuje slikama mučenja tijela, bičevanja i posta. Time se potvrđuje višekrat isticana misao Tome Čelanskoga da je Franjina ljubav prema ljudima i stvorenjima bivala većom što su njegove muke bile veće i teže; na djelu su "škola poniženja", "mučeništvo ljubavi" (S. Marija) i "apostolat ljubavi", koje je Franju vodilo potpunom predavanju Bogu kojemu se zavjetovao služiti.

Iako ga želi objasniti, Kršnjavi ne uspijeva pripovjedački "argumentirati" ni Franjin ključni naum – u duhu Evanđelja obnoviti Isusovu Crkvu, i onu vanjsku i onu duhovnu, kako na moralnom, tako i na svakom drugom planu. Primjeri propovijedi kojima zanosi i crkava koje obnavlja te nastojanje da sva stvorenja učini braćom po mjeri Stvoritelja, u romanu djeluju odveć retorično, nategnuto, nedovoljno motivirano i predvidljivo, baš kao što su to i slike njegovih putovanja u Rim, sudjelovanje na kapitulu, opisi kontemplacije i ukazanja i sl. Nedostaje pripovjedačka ekspresija koja bi obuhvatila Franjin život, njegovu duhovnost i ostavštinu i od lika asiškoga sveca učinila književni lik.

Nema sumnje da Kršnjavijeve romane o sv. Franji ne piše pripovjedač, nego erudit i vjernik koji itekako računa s moralnim i religioznim vjerskim osjećanjima svoga čitatelja. Naglašena religiozna i nacionalno-prosvjetiteljska tendencija usmjeravala je njegov govor evokaciji povijesnih zadatosti, a istovremeno ga i priječila da zakorači u prostore književnosti; hagiografija i biografija sveca, držim, bile su pretežak teret nejakoj pripovjedačevoj spisateljskoj kulturi, gušile je i sputavale, posebno na mjestima gdje je trebalo izraziti i osnažiti duhovnu i mističnu stranu života sveca koji je svetost očitovao svakim dijelom svoga bića. Umjesto izražavanja tog dubokog i dramskog tereta njegove "uzvišene misije" i duhovne preobrazbe, asiški je svetac posredovan nizanjem

slika i podataka te sintagmi i retoričkih figura, uglavnom poznatih iz literature. Svetac je tako opisan i istican kao “pokornik i Božji sirotan”,³³ “pjesnička duša i govornički dar”,³⁴ “evanđeoski ideal siromaštva” i “trubadur ljubavi/Božji”,³⁵ “zaručnik siromaštine”,³⁶ “asiški sirotan”³⁷ i “ponizni pokornički brat”,³⁸ “siromašni pokornik”,³⁹ sluga “jednoga jedinoga dobrog Boga”,⁴⁰ “pravi gorljivi mironosac”,⁴¹ “najsiromašniji i najposljednji”⁴² i drugi. Nažalost, uporaba navedenih (i sličnih) atribucija često je bila nadomjestak za manjak pripovjedačke invencije pa navedeno djeluje retorički, često nategnuto i banalno, o čemu svjedoči i recepcija knjiga. Ne uspijevajući izraziti sv. Franju u njegovoj punini i veličini njegove svetosti, Wenzelides navodi da je posrijedi “popularni prikaz Franje asiškoga i duh njegova vremena”, da je Kršnjavi bolji “umjetnik u slikarstvu nego u beletristici”, upućen “u društvenu i vjersku povijest Europe” te da roman manjkavosti s estetskoga gledišta (donekle) nadoknađuje “različnošću sadržaja i poučnim objašnjenjima”.⁴³ Ističući pak da Kršnjavi pripovijeda “glatko, jednostavno, upravo naivno” nižući “sliku za slikom” te da “unutarnji razvitak i Franjine borbe nisu posebice podvučene”, Matasović piše kako je pisac kanio “približiti asiškoga sveca, čije bi djelo u današnje razvratno vrijeme trebalo obnoviti”.⁴⁴ Zanimljivo je da Matasović roman promatra u perspektivi hagiografskoga štiva koje u tom vremenu bilježi zavidnu produktivnost i koje “treba podvrći kritici kao i ostalu literaturu”, dok Ibler za *Viteza Božjeg* navodi da je “prava književna senzacija, koja zaslužuje osobitu pažnju hrvatskog općinstva”.⁴⁵ Međutim, ako i jesu privukli pozornost čitalačke javnosti u vremenu kada su se pojavili, romani

³³ *Božji sirotan*, str. 25.

³⁴ Isti, 41.

³⁵ Isti, 93.

³⁶ Isti, 93.

³⁷ Isti, 100.

³⁸ Isti, 111.

³⁹ Isti, 136.

⁴⁰ Isti, 149.

⁴¹ Isti, 165.

⁴² Isti, 178.

⁴³ Arsen Wenzelides, *Božji vitez; Božji sirotan*, u: *Suvremenik*, XXI/1928., br. 11, 492.

⁴⁴ Antun Matasović, *Iso Kršnjavi, Božji vitez*, u: *Hrvatska prosvjeta*, XII/1925., br. 12.

⁴⁵ Janko Ibler, *Božji vitez*, u: *Vijenac*, III/1925., knjiga V, br.10, 150.

o asiškome svecu i njegovoj "uzvišenoj misiji" i obraćenju od viteza do viteza Božjega, danas su posve zaboravljeni i gotovo se i ne spominju. Umjesto zaključka stoji Vaupotićeva ocjena da je posrijedi povijesno štivo "bez dubinske dimenzije romansijerske preobrazbe biografije u novu zbilju,⁴⁶ što potvrđuju i povijesti hrvatske književnosti i hrvatskoga romana.⁴⁷

ZAKLJUČAK

Kršnjavijevi romani zrcalo su ličnosti svoga autora, njegove kulture i njegova svjetonazora. U njima se ogleda bogata erudicija i vrsno poznavanje kulture srednjega vijeka, njegove književnosti i filozofije, ali i iskustvo čovjeka vjernika duboko prožetoga duhom franjevaštva njegova utemeljitelja. U "razvratnom vremenu" (Matasović) u kojem je živio i u kojem je bio izvrgnut brojnim objedama i poniženjima, duhovna ostavština svetoga Franje, čini se, Kršnjavome je pružala smirenje i utočište u kojem je sazrijevala i narastala želja da mu sprovod bude "prost i jednostavan" (M. Ujević). A upravo jednostavnost svečeva života, njegova iskrenost i nesebična žrtva za drugoga te ljubav prema svemu stvorenome suoblično ljubavi Stvoritelja, duboko potaknuta i prodahnuta slikama i djelom što ga je pisac i slikar Kršnjavi stvorio i ostavio, u našem vremenu žrtvovana nekim drugim interesima i varljivim ciljevima, motivirala je Višnju Stahuljak da progovori i o svecu i o autoru koji je svecu posvetio značajne stranice svojega talenta. Podsjećajući na autora i njegovim prizivom gradeći svijet svojih pjesama, u dubokom intertekstualnom i intermedijalnom dijalogu autorica progovara o značenju pisca i znamenite povijesne ličnosti u našoj kulturi i književnosti, primjerima vrsno argumentirajući Eliotovu misao da "tradicija nije samo niz sentimentalnih reminiscencija, nego živ organizam u kojem prošlost i sadašnjost čine cjelinu".⁴⁸ A ta cjelina, dakle hrvatska književnost i hrvatska povijest, poruka je autorice, bez udjela Ise Kršnjavija bila bi necjelovita, manjkava za jedno znakovito i značajno ime. Istovremeno, priziv dvaju romana o svetome Franji svraća pozornost ne samo na Kršnjavijeve zaboravljene romane,

⁴⁶ Miroslav Vaupotić, *Izidor Kršnjavi*, PSHK, knj. 68, Zora-MH, Zagreb, 1980., 29.

⁴⁷ Krešimir Nemec, *Povijest hrvatskoga romana od 1900. do 1945. godine*, knj. II, Znanje, Zagreb, 1998., 219.

⁴⁸ T. S. Eliot, *Tradicijska i individualni talent*, u: Miroslav Beker, *Suvremene književne teorije*, MH, Zagreb, 1999., 65.

istina skromne književne kulture, nego i na nepotrošenost Franjine duhovne (o)poruke, ali i romaneskne prakse (popularnih romana) koja i u našem vremenu ima i nastavljače i publiku.

PRILOG: Pismo koje mi je autorica Višnja Stahuljak uputila nakon razgovora o navedenim sonetima

Kaptolska slika iz mog djetinjstva (Zapis o freskama sv. Franje u franjevačkoj crkvi na Kaptolu)

Dok koracam sigurno kao dijete
na Kaptolu nestaje sile teže,
ruke mi se smanjuju, noge bježe.
tijelo izmišlja prozračne pokrete.

Prepuna milosti nebu otete
iskre tad krzna, a perje svjetluca,
srce i krv poput djetlića kuca,
ptice posvuda leptirasto lete,

voda se toči u crkvi, na zidu,
kroz nju životinje i ribe idu
do sveca koji bijeli pojas steže.

Luda me radost pred slikom preplavi.
Ptice i ribe, tko ih na zid stavi?
Netko mi šapće: Izidor Kršnjavi.

“Rana je, zlatna, osunčana jesen. Kaptolom, od Kaptolske škole koja je izgrađena izvan starih kaptolskih zidina, gotovo uz sam zid posljednje, prizemne kaptolske kurije, koracamo u nizu, niz drvoređ, djevojčice i dječaci, odvojeno, razred po razred. Naša je Kaptolska škola obojena neobičnom, crvenkastom bojom, a oko nje se diže visoka željezna ograda sa šiljcima, nalik na ogradu koja je u to doba ograđivala Nadbiskupski park na Ribnjaku, odvajajući mlade klerike, koji su njim često šetali, od profanog svijeta koji je iz godine u godinu, prelazeći s kočija na automobile, sve više tutnjio Ribnjakom prema Medveščaku i obratno. Potok je Medveščak tekao s Medvednice u dolinu, kroz grad do Save i ponirao u zagrebačko podzemlje na raskrsnici kojom sam svakoga dana trčkarala s brežuljkaste Šalate, preko sjecišta Ribnjaka i Medveščaka,

Zvonaričkom ulicom prema školi na Kaptolu. Uspinjući se uz kaptolski brežuljak gledala sam preko neizgrađenog zemljišta kuće na početku Nove Vesi, gdje su na zidu bila nacrtana golema zvona, za znak da se ta zvona lijevaju i činilo mi se kako njihova zvonjava odzvanja posvuda oko nas, no to su tek zvonjela katedralna zvona i zvona Marijine crkve u Tkalčićevoj, nadomak tržnici na Dolcu i miješala svoj zvuk sa zvucima zvona franjevačke crkve u koju smo mi, djevojčice i dječaci, poredani po razredima, u dvoredima ili troredima, išli iz Kaptolske škole u franjevačku crkvu na Kaptolu na nedjeljnu misu. Išli smo i brbljali unatoč tome što su nas zbog mrmora opominjali naši učitelji u crnim kaputima i učiteljice koje su sa šesirima priljubljenim uz lice, hodale kraj nas i također išle u franjevačku crkvu. Tamo je, činilo nam se, naš kateheta Ciprijan Vupora, zvani Ciprek, bio važan gotovo kao i mnogi sveci o kojima smo učili, ali ipak ne toliko važan kao anđeli koji su nas gledali sa zidova unutar crkve.

Uvijek sam željela da nas u crkvi smjeste tako da moj razred stoji blizu freske svetoga Franje koji propovijeda ribama ili one na kojoj propovijeda pticama. Te su me freske usrećivale. Budile su mi maštu. Ptice su se kao bića iz fantastičnih priča dizale uvis, prema kralju i kraljici kraljevstva nebeskog, nama nevidljivog svijeta, ali mnogo ljepšeg od našega. Uz svetog Franju koji kleči u ekstazi uzdignutih ruku okružen pticama i mi smo poput ptica letjeli uvis, kao što nas je sveti Franjo, propovijedajući, štitio od strašnih riba i gmazova koji su prijeteći izranjali iz opasne vode. Pričom o svetom Franji pretvarale su stroge zidove i duge, šiljate crkvene prozore u neku blisku, a tako čudesnu svakodnevicu pa sam se osjećala voljko u svojem djetinjem nemiru: počeo me veseliti dolazak u crkvu, gdje me na zidu vjerno čekaju stari znanci, ptice i ribe i svetac kojega one slušaju. Tek sam kasnije doznala da je fresku, onu s ribama, naslikao slikar Marko Rašica 1920., a onu drugu, veliku, sa pticama, ali mnogo ranije, Izidor Kršnjavi, slikar i ministar u hrvatskoj vladi za banovanja naših posljednjih banova u Trojednici: Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, u negdašnjoj Austro-Ugarskoj. Mnogi su o njemu zlo mislili i pisali, spominjući izdaju hrvatskih, političkih interesa, ali on je tvrdio da je više učinio za Hrvatsku kao tobožnji izdajnik, nego oni koji su bespomoćno čučali u tamnici.

Kršnjavi je izgradio današnji muzej 'Mimara' i sklop zgrada oko njega kao i palaču u Opatičkoj 10, na Gornjemu gradu, Ministarstvo prosvjete i kulture, i raskošno ga opremio slikama naših poznatih umjetnika onoga vremena. I danas vrijedi tu

palaču pogledati. Ispričat ću jednu zgodnu anegdotu. Pred mnogo godina, u prvim godinama mojeg djevojaštva, na koru u crkvi sv. Ivana na Novoj Vesi, gospođa neobičnog izgleda, s dugim ali elegantno utanjenim nosom, sva u sivom, s velikim šeširom na glavi, zašaptala se, smiješeći se diskretno kao da mi povjerava posebnu tajnu dok je njezin suprug, dr. Mikuličić, pjevao solo uz pratnju mojega oca na orguljama:

- Ja sam kći Izidora Kršnjavog.

Kimnula sam glavom uz nešto nalik na naklon u svojoj ondašnjoj ignoranciji (Tko li je taj Izidor Kršnjavi?) i, primakavši se bliže, jer je gospođa sjedjela na korskoj klupi, začula pitanje:

- Imaš li ti bicikl?

- Imam - rekla sam malo iznenađeno.

- Ja sam bila prva žena koja je u Zagrebu vozila bicikl - smiješila se radosno, gledajući me sa simpatijom, kao da kroz mene vidi sebe u svojim biciklističkim, mladim danima.

Tek mi je djed, kada sam došla kući, objasnio tko je bio Izidor Kršnjavi: nezaobilazna osoba u političkom, intelektualnom i umjetničkom životu negdašnje Hrvatske.

Bila je topla, zlatna, osunčana jesen i u parku oko crkve sv. Ivana u Novoj Vesi, gdje sam srela gospođu Mikuličić rođenu Kršnjavi, svaki se list pretvarao u zlato.

Razmišljala sam, prolazeći Novom Vesi prema Kaptolu, kako se gospodin Kršnjavi, možda, pitao, dok je slikao fresku u franjevačkoj crkvi, hoće li tim svojim umjetničkim radom zadovoljiti stroge likovne kritičare s namjerom da zaokupi i puk pričom o sv. Franji kako propovijeda pticama, ali sigurno nije pretpostavio da će tim svojim veselim ptičicama kao i slikar Marko Rašica svojim ribama, usrećiti jednu djevojčicu koja će se tih fresaka s radošću sjećati i u poznim godinama."

SAINT FRANCIS IN ISIDOR KRŠNJAVI'S NOVELS

Summary

The figure and work of Iso Kršnjavi is still shrouded by numerous obscurities, disapprovals, manipulations, tendentiousness, mistakes and delusions, mainly and most often with negative connotations and scorn. Although there is a highly challenging and culturally welcomed monographic study along with several trials to correct some historical and uncritical blunders,

the layers of historical lack of understanding and intentionally controlled “sins” burden the scientifically founded talk about this exceptionally significant person of Croatian cultural, political and social life at the turn of the century.

The aim of this work has a literary sign, and it is prompted by Višnja Stahuljak’s three sonets which, by their intertextual and intermedial potentiality, are connected with Kršnjavi and his work, especially with his novels about St. Francis.

Key words: *Kršnjavi*, *Stahuljak*, *intertextuality*, *God’s knight*, *God’s poor child*.